

# אלה מועדי

## הלכות חג השבועות

א. יש מדרקדקין לכזין בברכת התורה בערב שבועות שלא יפטור רק עד לאחר לימוד של הלילה כדי שיהא יכול לברך למחר בבוקר לכל הדעות (קדן לדוד נ"ט), ואין להקזיז דם בערב שבועות בבוקר אבל בלילה מותר (רמ"א תס"ח א', מג"א ט"ו), ובמקום חשש סכנה מותר (משנ"ב ל"ח), אבל אין לקבוע לכתחילה נתוחים ליום זה, ובבדיקת דם רגילה שמוציאים מעט דם אין לחוש (מבית לוי פ"א בשם הגר"ש וואזנער), וכשחל שבועות ביום א' יש מדרקדקין שלא להקזיז דם בער"ש (כה"ח צ"ח, דרכ"ת קט"ז פ'), ונוהגין לשטוח עשבים ולהעמיד אילנות בבית הכנסת ובבתים (רמ"א תצ"ד ג', מ"א ה', והגר"א מפקפק ע"ז), וכשחל שבועות ביום א' אין לשטוח בשבת ואפי' ע"י נכרי (שם, יוסף אומץ תתנ"א).

ב. עשבים שהוכנו מערב יו"ט מותר בטלטול בשבת ויו"ט (מ"א שם), וכן כלי שיש בו פרחים מותר בטלטול, ויש מחמירין בפרחים שלא נפתחו שמונחין במים שלא לטלטלן רק בנחת (ברית עולם קוצר ט"ו, שלמי יהודה ג' ס"ז בשם הגר"ש אלישיב), ולכו"ע אסור להכניסן למים או להוסיף עליהם מים וכן

להחזירן למים או להחליף המים (רמ"א של"ו י"א, משב"ז י', משנ"ב נ"ד), אבל מותר להוציאן מהמים (שש"כ כ"ו כ"ו), ואפי' בפרחים שנפתחו כבר אסור לכתחילה להעמידם במים או להחליף המים ביו"ט, אבל מותר להחזירם למים וכן להוסיף עליהם מים (שו"ע תרנ"ד א', מ"א של"ו י"ג, משנ"ב נ"ד), והיינו עד מחצה (ערוה"ש תרנ"ד ב'), ויש אוסרין להוסיף מים (שועה"ר של"ו י"ח, מנחת פיתים שם), ובשבת לכו"ע אסור להוסיף מים (מ"א שם), ואם שכח להעמידן במים מבעוד יום ויש לו כלי מים מוכנים מבעוד יום יכול ליתנן בתוכו (שועה"ר שם, אגלי טל זורע י"א, משנ"ב בשעה"צ מ"ח, והיינו בפרחים שכבר נפתחו).

ג. אסור להשקות עציץ בשבת ויו"ט ואפי' כשאין לו נקב ואפי' כשמונח בעליית הבית, וכן אסור לתלוש ממנו עשבים או להחזיר בו עפר כשנתהפך (שו"ע של"ו ז', מ"א ח', משנ"ב מ"א), וכן אין להזיזו למקום שמפסיק יניקתו כגון להניחו על השלחן ואפי' כלאחר יד, או להניח תחתיו דבר (שו"ע שם ח', ואפי' מונח בבית מרוצפת מחמיר בשב"ל ו' קס"ז בשם החזו"א, ואפי' מונח בעליה מחמיר שם ז' קפ"ד, וכ"כ במנחת שלמה א' מ"א ב', ועי' בקובץ תשובות א' רל"ב, ובמחזה אליהו א' ל' מקיל במרוצף), ואפי' להגביהו מע"ג קרקע לזמן מועט אסור (שבתת השבת זורע ז', מנחת פיתים הג' או"ח של"ו

ח', קצוה"ש קמ"ב כבדה"ש ה'), ואפי' לטלטלו במקומו אסרו הרבה פוסקים (תפארת ישראל כלכלת השבת זורע א', קצוה"ש שם, שביתת שבת שם, חוט שני א' י' ג' י', ובשעה"צ מ"ח מסופק בזה בשם הפמ"ג, ובמנחת פיתים שם מקיל כל שאינו גבוה ג' טפחים).

ד. ואם הוא עציץ שאינו נקוב של זכוכית או מתכת יש מקילין להגביהו או להניחו ע"ג שלחן (בהג' רעק"א על שו"ע של"ו ח' משמע דהחמירו רק בעץ וחרס ד"א דהוי כנקוב, וכן מבואר בבה"ל שם ד"ה אפי' ובשעה"ד י"ב, וזכוכית ומתכת נקרא אינו נקוב ע"י בדה"ש שם, חזו"א דיני ערלה ל"ב, מחזה אליהו א' ל'), וכן בעציץ של פלסטיק (מחזה אליהו שם, ודעת הגר"ש אלישיב הובא בדרך אמונה שמיטה ויובל א' הע' ק"ו להחמיר בשל פלסטיק), וכן בעציץ נקוב שמונה ע"ג טם של זכוכית וכדומה מותר להזיזו עם הטם, אבל אין להגביהו מע"ג הטם (קצוה"ש שם, ועי' תהל"ד של"ו ו' ג"כ דל"ה מוקצה), ואם יוצאין עלין מצדדי העציץ דעת הרבה פוסקים דאין להזיזו ממקומו ואפי' כלאחר יד דיונק מהקרקע (אגלי טל קוצר ג' ח', חיי"א י"ב ב', ונשמ"א קנ"ב א', ועי' ערוה"ש של"ו ו' דמסופק בזה, וכן בקובץ תשובות שם), וכן עציץ גדול שאינו מזיזו בדרך כלל ממקומו שלא יתקלקל הוי מוקצה ואסור בטלטול (משנ"ב ש"ח ח' משום מוקצה וכלאחר יד מותר, ובחזו"א או"ח מ"ג י"ז מחמיר בכל עציץ שיש לו מקום קבוע), ויש מחמירין אפי' כלאחר יד (כ"מ באגלי טל ג'), ויש שמחמירין בכל עציץ אפי' אינו נקוב שלא לטלטל כלל (שביתת השבת קוצר ה' דיש אוסרין, מגדלות מרקחים מ"ו דראוי להחמיר שלא לטלטל עציץ כלל שלא יכשל באיסור חמאת).

ה. מותר לילך תחת עציצים שתלויים באויר (שרגה"מ ה' ו', ארחות שבת י"ח כ"ט ע"פ החזו"א ערלה א' מ"ז דהניקה הולך באלכסון), אבל אין לעשות שום דבר שמועיל לגידול עציצים או פרחים שלא נפתחו כגון להעבירו במתכוין למקום שתחת השמש (ברית עולם קוצר ז'), או לפתוח גג או וילון בכוונה שיכנס השמש לצורך הזרעים (מנחת שלמה א' י' ח', ב' כ"ו א'), ואילנות שמעמידין

בביהכ"נ מותר לטלטלן (מנחת פתים שם י"א, משנת יעקב תצ"ד ד"ה וכעת, בצל החכמה ד' פ"ז, ה' קי"ט ח'), ויש מחמירין (ערך שי תצ"ד ד"ה במג"א), ולהזיז בגופו ודאי מותר (שו"ע ש"א ח'), והעושים חופה בבית הכנסת מכוסה בעשבים ונפלו העשבים ביו"ט מותר להחזירן (משנ"ב שט"ו י"ז דכלא מחיצות מותר).

ו. בליל שבועות אין מקדשין ואין מתפללין ערבית קודם צאת הכוכבים (ט"ז בתחי' תצ"ד, מ"א שם, שועה"ד ב', ועי' התעוררות תשובה ב' רצ"ו וליקומי מהרי"ח דחזן מטעם דתמימות יש מעם דיקרא קר"ש בלילה כיון דאינו קורא על מטתו, ועי' בית ישראל צ"ח), ואפי' נשים (להורות נתן ז' ל"א), אבל הדלקת נרות לנשים שמדליקין בכל ערב יו"ט קודם הלילה יכולין להדליק ג"כ בערב שבועות (הליכות שלמה י"ב ב', מבית לוי פ"א, תשובות והנהגות ד' קי"א ושם דיכולות לקבל תוס' יו"ט מבעוד יום, וכ"ה בחוט שני שבת ד' עמ' שכ"ח, וכ"כ בחת"ס אמור ד"ה תמימות, ועי' בנין שלמה ב' ל"ו דמצדד דבשבועות ליכא תוספות יו"ט, ובמשמרת שלום ל"ט א' דיקבל תוס' רק במחשבה), ויש נוהגין לאכול בלילה סעודה של מאכלי חלב (עי' שיח יצחק ב' רל"ד, ובמשנת יעקב תצ"ד), וברוב מקומות מקפידין לאכול דוקא בשר בלילה (דרכי תשובה פ"ט י"ט, מועדים וזמנים ז' קי"ד, אשרי האיש ג' ס"ו ג' בשם הגרי"ש אלישיב).

ז. המנהג להיות ניעור בליל שבועות ולעסוק בתורה (מ"א תחי' תצ"ד בשם זוהר), וכל מי שלא ישן כלל ועוסק בתורה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק (בה"ט ז'), ובלבד שלא יהא יושב במל או מדבר דברים במלים כי העושה אלה השינה נאה להם (פלא יועץ עצרת), ומותר לו להביא סדר תיקון ליל שבועות לביהכ"נ אפי' במקום דליכא עירוב, וכן להחזירו אם חושש להניחו בביהכ"נ שמא יאבד או ישכח אח"כ (שו"ע תקי"ח א' מג"א ב'), וקודם עלות



השחר מעט ילך לטבול (כה"ח תצ"ד ז', יסוד ושו"ש העבודה ט'  
 י, ובמור ברקת כתב חצי שעה קודם עלות), ואם עומד באמצע  
 הלימוד או אמירת התיקון והגיע זמן עלות השחר  
 מותר לו להמשיך ללמוד וא"צ להפסיק כדי לברך  
 ברכת התורה (מהרש"ג א' ס"ב, ויען יוסף שט"ו, תוס' חיים על החיי"א  
 כלל ט' ט"ז בשם הגה"ק מצאנו דאם הולך לישן יברך כשיקום משנתו, דינים  
 והנהגות לחזו"א א' ט"ו, ועי' קובץ תשובות א' ט' ומנחת שלמה א' צ"א א' דאם  
 אינו יכול לברך כגון במקום ספק מותר לו ללמוד בלא ברכת התורה, ובשבה"ל י'  
 ע"ז כתב דיפסיק מיד בעלוה"ש).

ח. הניעור בלילה והולך להתפלל מיד בבוקר  
 אז אחר שעשה צרכיו יטול ידיו ויברך ברכת על  
 נטילת ידים ואשר יצר (משנ"ב ד' ל'), וא"צ להפסיק  
 מיד בעלות השחר באמצע הלימוד ליטול ידיו  
 (ממ"א תקפ"א י"ב, תשובות והנהגות ב' ב'), ומותר לו ליגע בבגדיו  
 ובעיניו קודם הנטילה (הליכות שלמה י"ב ד' ז'), ומברך  
 ברכת התורה (מ"א מ"ז י"ב, ריש תצ"ד, שועה"ר ז', מהר"ם שיק א',  
 השיב משה ב'), ואלקי נשמה ושאר ברכות השחר  
 והמעביר שינה (שע"ת מ"ו י"ב בשם פרע"ח, פמ"ג א"א ב', שועה"ר ז',  
 כה"ח מ"ו מ"ט, שלחן המהור מ"ו ח', ערוה"ש י"ג), וי"א דאין לברך  
 ברכה"ת (משנ"ב מ"ז כ"ח), ואלקי נשמה והמעביר שינה  
 רק ישמע מאחד שישן ויכוין לצאת (שם מ"ו כ"ד, שע"ת  
 שם, וכשאין לו מי שישן יכול לצאת ממי שסומך על המקילין), וכשאין לו  
 ממי לצאת בברכת התורה יכוין לצאת בברכת  
 אהבה רבה וילמוד תיכף אחר התפילה, ואם היה  
 ישן בערב יו"ט במשך היום לכו"ע יכול לברך  
 ברכת התורה בבוקר (הג' רעק"א על מג"א מ"ז י"ב, ועי' הליכות  
 שלמה תפילה ו' ב' דמהני אפי' ישן ביום בבגדיו, ובלבושי מרדכי א' י"ט מסופק  
 בישן ביום, וכן באשרי האיש א' ז' ח', ועי' תשובות והנהגות ג' קמ"ט), וי"א  
 גם אלקי נשמה והמעביר שינה (דרכי חיים י"א, מחזה אליהו  
 א' לגבי אלקי נשמה, אבל המעביר שינה דוקא בישן לפני נין החמה).

ט. בהרבה מקומות הולכין לישן אחר  
 עלוה"ש כדי להתפלל אח"כ במיושב טפי (כה"ח נ"ח  
 כ"ד, משמרת שלום ל"ט ג', שבה"ל י' מ"ט), ואינו מברך ברכת  
 המפיל (כה"ל רל"ט ד"ה סמוך, א"א בוטשאטש רל"א, רל"ט, ובקדן לדוד ס'  
 כתב דבזמן לברך בלי שם ומלכות או בהרהור), ומחצי שעה שקודם  
 עלות השחר אסור לילך לישן עד זמן משיכיר כדי  
 שיקרא קר"ש לפני השינה, ואם ממנה שומר  
 שיעיר אותו מותר (בנין עולם א' א', כה"ח שם), ובשעת  
 הדחק אם קרא קר"ש מעלות השחר קודם  
 משיכיר יצא (שו"ע נ"ח ג'), וא"צ לברך ברכת התורה  
 לפני קר"ש (מהרש"ג שם, ארץ צבי א' י"ט, אשרי האיש א' ז' י"ז בשם  
 הגרי"ש אלישיב), ולכתחילה יעמיד שומר להעיר אותו  
 לתפילה (שבה"ל שם), וכשיקום יברך ברכת התורה  
 וכל ברכת השחר ואפי' לא ישן בערב יו"ט (כנ"ל ס"ח,  
 ול"א דאלקי נשמה והמעביר שינה א"י לברך ישמע ממי שישן בלילה).

י. נוהגין לאכול מאכלי חלב ביום א'  
 דשבועות (רמ"א תצ"ד ג', שועה"ר ט"ז), ויש שאוכלין גם  
 ביום ב' (דרכי חיים ושלום תרמ"ד), ויניח על השלחן מפה  
 חלבי (שו"ע יו"ד פ"ט ד', מ"א תצ"ד ו'), ואפי' שאינו מניח  
 המאכלין על המפה ממש רק על הקערה (כ"ח סוף סי'  
 קע"ג, מנחת יעקב ע"ו י"ז, משמרת שלום פ"ט שפ"ד כ"ב, ערוה"ש פ"ח י', ודלא  
 כפתחי תשובה פ"ט ח'), ונכון שלא יניח החלות שיאכל  
 בסעודת בשר על השלחן בשעת אכילת מאכלי  
 חלב (כה"ח שם ס"ג), ואם שתה מהכוס אחר שאכל  
 מאכלי חלב ורוצה להשתמש בו בסעודת בשר  
 ידיחנו מקודם (עי' רמ"א פ"ח ב'), ואם רוצה לחמם  
 מאכלי חלב ואין לו רק פלטה בשרי טוב להניח  
 נייר כסף מתחת לקדירה החלבי ויזהר שלא  
 ישפוך לחוץ מהכלי שלא יאסור הפלטה (ויען יוסף יו"ד

ל"ב), וכן אם מבשל בצידו קדירה בשרי יניח נייר כסף להפסיק בינתיים (רמ"א ק"ח י"א, ש"ך ל"ו).

יא. עוגת גבינה שיש שכבה של גבינה על העוגה ונאפו ביחד מברך ברכת מזונות ופותר הגבינה (מ"א ר"ב ה', שועה"ר קס"ח ט', משנ"ב שם מ"ה), ואפי' העוגה דק והגבינה עבה (שבה"ל ד' כ"ג), אבל אם לא נאפו ביחד מברך על העוגה מזונות ואח"כ על הגבינה שהכל (משנ"ב שם, ועי' מחצה"ש על המג"א שם, ואולי מידי בלא נאפו ביחד), ואם מניח גם קצת חתיכות פירות על הגבינה נפטרו בברכת הגבינה, אבל אם נתן רק מעט טוח גבינה על העוגה מברך מזונות ופותר הגבינה (שבה"ל ד' כ"ז ו'), וכן אם הגבינה מונח בין ב' חתיכות עוגה (שם) או גבינה מסוכך בעיסה כגון קרעפליך מברך רק ברכת מזונות (מ"א קס"ח ט"ו), וכן אם נתן מעט קמח בגבינה כדי ליתן טעם מברך מזונות (שו"ע ר"ח ב'), ובמקום שיש לו ספק אי צריך לברך על הגבינה יפטרנו ע"י אכילת מאכל אחר שברכתו שהכל, אבל לא ע"י משקין דנפטר כבר בברכת הגפן כשקידש דיין פותר כל מיני משקין חוץ אם לא התכוין בשעת קידוש לשתות שאר משקין.

יב. וכל זה כשהעוגה עצמה טוב למאכל ונותן טעם אבל נתן העוגה או הקמח רק לדבק שלא יטנפו הידים מברך רק ברכת שהכל ופותר העוגה ואפי' נאפו ביחד (שו"ע קס"ח ח', ר"ב ב'), ואפי' אם בסוף האכילה נשאר קצת מהעוגה לבד אינו מברך עליו (ט"ז קס"ח י"א, משנ"ב מ"ו), אבל אם לכתחילה אכל רק הגבינה ונשאר רק העוגה מברך עליו מזונות

(שם, ט"ז ר"ב ח'), וכן להיפך אם אכל לכתחילה רק העוגה ואח"כ הגבינה (אג"מ ד' מ"ג), ויראה לאכול מהעוגה שיעור כזית בכדי אכילת פרס כדי לברך אחריו על המחיה, וכדי שיהא קידוש במקום סעודה (ערוה"ש ר"ב י', חור"א כ"ו ח', מנחת שלמה צ"א ד', ועיי"ש במלואים שבסוף הספר דלפי השעוה"ר ר"ב אם נאפו ביחד והי' בכל העיסה כוית דגן בכא"פ מברך על המחיה גם אם אכל כוית מהעוגה וגבינה ביחד).

יג. אחר שאכל מאכלי חלב יברך ברכה אחרונה קודם שאוכל סעודת בשר (בה"ט י"ד פ"ט ב', פמ"ג א"א ו', משב"ז ג', דרכי תשובה י"ד, י"ט, מהרש"ג א' י"ד י"ג א', ועי' באר מים חיים וירא ד"ה ויקח חמאה), ומעיקר הדין די בקינוח פיו ע"י לעיסת מאכל והדחה במשקה ורחיצת ידיו קודם שיאכל בשר (שו"ע י"ד פ"ט ב', ש"ך ט', וכשנטל ידיו לסעודה ואוכל פת הוי רחיצה וקינוח ואם שותה משקה הוי גם הדחה), אבל המנהג להמתין חצי שעה עד שאוכל הבשר (עי' של"ה נד מצוה ח', ופר"ח פ"ט ו' ע"פ הוזהר להמתין שעה, ועי' מטה ראובן קפ"ו דשעה לאו דוקא שעה שלימה, מהרש"ג שם, ועי' קרן לדוד ק"מ), ויש מחמירין להמתין שעה שלימה (כנ"ל, דרכי תשובה שם), וכשממתין חצי שעה יזהר לקנח פיו וידיח כנ"ל (כ"מ בקרן לדוד שם, תשובות והנהגות ב' ש"צ), ויש מקילין בזה (ויען יוסף השמטות כ"ו, מרא דשמעתתא בשם הגרמ"א פרייט, ובלא"ה בסעודה בדרך כלל יש קינוח והדחה כנ"ל), ויכול להתחיל הסעודה מיד אחר שבירך ברכה אחרונה רק יאכל הבשר אחר חצי שעה משגמר המאכלי חלב (ועי' בכור שור חולין ק"ה דל"ה ברכה שא"צ), ואם שכח לברך ברכה אחרונה וכבר התחיל הסעודה א"צ להפסיק ויסמוך על ברכת המזון (מהרש"ם ג' קכ"ו).